

მიღებული შესრულება და სარგებელი მხარეებს უბრუნდებათ (ნატურით დაბრუნება). ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების თანმდევი შედეგის - მხარეთა ორმხრივი რესტიტუციისათვის, მოსარჩელემ უნდა მიუთითოს და დამტკიცოს: ა) მოპასუხის მიერ ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების დარღვევისა და ბ) ვალდებულების შესრულების თაობაზე კრედიტორის (მოსარჩელის) მიერ მოვალის გაფრთხილების ან მისთვის დამატებითი ვადის დაწესების ფაქტი (სკ-ის 405 I მუხლი). სკ-ის 352-ე მუხლი განსაზღვრავს რა ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივ შედეგს, მისი გამოყენება დაიშვება მხოლოდ სკ-ის 405-ე მუხლთან ერთობლიობაში, რომელიც ხელშეკრულებიდან გასვლის წესისა და სავალდებულო პირობების მარეგულირებელ დანაწესს წარმოადგენს. საკასაციო სასამართლოს პოზიციით, მოსარჩელეს არ მიუთითებია სკ-ის 405-ე მუხლით გათვალისწინებული იურიდიული შემადგენლობის არსებობაზე, ამასთან, არც გასაჩივრებული განჩინებითაა დადგენილი ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების გამოყენების ფაქტობრივი წინაპირობები. ეს გარემოება კი, უზენაესი სასამართლოს დასაბუთებით, უდავოდ მოწმობდა სარჩელის უსაფუძვლობას.

ანი ნანობაშვილი

► 3 – 7/2020

სასამართლოს მიერ პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრა სახელშეკრულებო დათქმისგან განსხვავებული წესით

1. სახელშეკრულებო თავისუფლების ფარგლებში დათქმული პირობის შემთხვევაშიც, ხელშეკრულების საერთო ღირებულებით გამოთვლილი პირგასამტეხლო, შესაძლოა გაუქმდეს კეთილსინდისიერების პრინციპისა და ნორმის მიზნის დასაცავად.

2. სასამართლო შეუსაბამო პირგასამტეხლოს მხოლოდ მაშინ შეამცირებს, როდესაც გადახდის ვალდებულება მხარეს მართებუ-

ლად აქვს დაკისრებული, თუმცა თანხის ოდენობა შეუსაბამოდ მაღალია.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 417, 418, 477, 319, 420-ე მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 24 მაისის განჩინება № ას-325-2019

ფაქტობრივი გარემოებები: მხარეებს შორის დაიდო სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზეც, კომპანიამ აიღო ხელშეკრულების გაფორმებიდან დათქმულ ვადაში ელექტრონათურების მიწოდების ვალდებულება. ხელშეკრულების თანახმად, განსაზღვრული ვადის გადაცილებისთვის დაწესდა პირგასამტეხლო, სახელშეკრულებო ღირებულების მიხედვით. კომპანიამ ვერ შეძლო შესრულება განსაზღვრულ დროში. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მოპასუხის წინააღმდეგ და მოითხოვა მისთვის სახელშეკრულებო ღირებულების 0.2 %-ის გადახდის დაკისრება ვალდებულების არაჯეროვანი შესრულების გამო.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა. სასამართლო დაეყრდნო სკ-ის 417, 418, 477-ე მუხლებს, მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ დააკისრა თანხის გადახდა, თუმცა არა მოთხოვნილი ოდენობის, არამედ ვალდებულების შეუსრულებელი ნაწილის შესაბამისი მოცულობის მიხედვით. იგივე შედეგი დადგა სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოში. უზენაესმა სასამართლომ წარდგენილი საჩივარი დაუშვებლად მიიჩნია იმ მოტივით, რომ იგი არ შეიცავდა სკ-ის 391-ე მუხლით გათვალისწინებული დასაშვებობის პირობას.

სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება: საკასაციო სასამართლომ ხაზი გაუსვა ქართულ კანონმდებლობაში პირგასამტეხლოს ორმაგ ფუნქციას: ერთი მხრივ, იგი ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების მისაღწევად ვალდებულ პირზე ფსიქოლოგიურად ზემოქმედებს, აიძულებს მას ხელშეკრულების პირნათლად შესრულებას, მეორე მხრივ კი, იგი განცდილი ზიანის სწრაფად და უპირობოდ ანაზღაურებას უზრუნველყოფს. გადანაცვტილებაში უზენაესი სასა-

მართლო მსჯელობს პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას გასათვალისწინებელ გარემოებებზეც. ასეთად თვლის ვალდებულების დარღვევის სიმძიმეს, მის მოცულობასა და კრედიტორისათვის წარმოშობილი საფრთხის ხარისხს, ვალდებულების დამრღვევის ბრალეულობის ხარისხს, ასევე, პირგასამტეხლოს ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები და მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება.

პირგასამტეხლოს ოდენობის გამოთვლის ნების სახელშეკრულებო თავისუფლების ფარგლებში (სკ-ის 319-ე მუხლი) შეთანხმების მიუხედავად, საკასაციო სასამართლომ არამართებულად ჩათვალა მისი მოცულობის ხელშეკრულების საერთო ღირებულების მიხედვით გამოთვლა. მიუთითა, რომ უმნიშვნელო შეუსრულებლობის გამო შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლოს დაკისრება, დაარღვევს სამოქალაქო ბრუნვის უსაფრთხოებისა და კეთილსინდისიერების მინიმალურ სტანდარტს, პირგასამტეხლო კი ვერ შეასრულებს თავის ნორმატიულ დანიშნულებას. ვალდებულების დარღვევის პირობებში პირგასამტეხლოს მიზანი ე.წ. „პრეზუმირებული მინიმალური ზიანის“ ანაზღაურების უზრუნველყოფაა, ამგვარი მიდგომა კი, ერთი მხრივ, უსაფუძვლოდ გაზრდის მის მოცულობას, მეორე მხრივ, მოვალეს დააკისრებს პასუხისმგებლობას უკვე შესრულებული ან მომავალში შესასრულებელი ვალდებულების ნაწილშიც, რაც სკ-ის 417, 418-ე მუხლების მიზანთან იქნება შეუსაბამო.

ამასთან, დავის ფარგლებში, კასატორი მიუთითებს ფაქტზე, რომ სააპელაციო სასამართლო განჩინებაში ზოგადად პირგასამტეხლოს არაგონივრულ ოდენობაზე მსჯელობს, ამიტომ, მისი აზრით, სასამართლოს პირგასამტეხლო შეეძლო სკ-ის 420-ე მუხლის ფარგლებში შეემცირებინა და არ ემოქმედა ისე, რომ მხარეთა შორის შეთანხმებული პირობების მონესრიგება მხოლოდ სასამართლოს შეხედულებისამებრ მომხდარიყო. შესაბამისად, პირგასამტეხლოს მოცულობა ხელშეკრულების მთლიანი ღირებულებიდან უნდა გამოთვლილიყო და მხოლოდ ამის შემდგომ ემსჯელა სასამართ-

ლოს მისი ოდენობის შეუსაბამობასა და შემცირების პერსპექტივებზე.

უზენაესმა ინსტანციამ ეს მსჯელობაც უკუაგდო, რამდენადაც, სასამართლოსთვის მინიჭებული დისკრეტია - შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო - მხოლოდ იმ დროს მოქმედებს, როდესაც მხარეს პირგასამტეხლოს გადახდის ვალდებულება კანონის საფუძველზე მართებულად აქვს დაკისრებული, თუმცა უკვე დარღვევის ხასიათთან, ღირებულებასა და ხანგრძლივობასთან მიმართებითაა მისი ოდენობა შეუსაბამოდ მაღალი. მოცემულ საქმეში კი ასეთი გარემოება არ არსებობდა, არამედ პირგასამტეხლო და მისი ფაქტობრივ-სამართლებრივი გარემოებები უსაფუძვლო იყო, რაც პირგასამტეხლოს შემცირების შესაძლებლობასაც გამორიცხავდა.

საბოლოოდ, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება კანონიერია, ხოლო კასატორის საკასაციო საჩივარი არ მიიღო არსებითად განხილვისთვის დაუსაბუთებლობის გამო.

ალექსანდრე თედორაძე

► 4 – 7/2020

დაზარალებულის ინტერესის გათვალისწინება ზიანის ანაზღაურებისას

ზიანის ანაზღაურების უპირატესი საშუალებაა დაზიანებული ნივთის აღდგენა, და არა მსგავსის დამზადების/აშენებისთვის აუცილებელი თანხის გადახდა, სკ-ის 414-ე მუხლის მიხედვით.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სკ-ის 411, 992, 999 მუხლი

უზენაესი სასამართლოს 2013 წლის 1 ივლისის განჩინება № ას-1291-1218-2012